

Prof. dr. Yahya Fouzi

Islam i terorizam

UVOD

Napad na simbole američke moći koji se zbio 11. septembra 2001. godine otvorio je nove akademske rasprave o pitanju terorizma. Napisani su mnogi radovi i tekstovi, pa i knjige na ovu temu, uglavnom od autora sa Zapada. U velikom broju ovih štiva islamu i muslimanima se pripisuje pridjev terorist i govori se o islamskom, odnosno muslimanskom terorizmu. Uglavnom su to oni autori koji uopće ne poznaju duh životnog islamskog nauka ili oni koji su iskoristili ovu priliku da bi zadali novi udarac islamu i muslimanima, spominjući pri tom i križarske ratove, borbu protiv muslimana, osovine zla i sl. Nastojalo se time skrenuti pažnju zapadnog javnog mnijenja i usredsrijediti ga na muslimane. Time je stvoreno pogodno tlo za opsežan psihološki rat protiv muslimana i islama.

Na ovim osnovama, pokušat ćemo ovim radom odgovoriti na pitanje Kakav je stav islama o terorizmu i da li islam uopće odobrava ovakvu vrstu djelovanja? Da li se u islamskome nauku mogu tražiti korijeni i vrela nasilja? Da bismo ponudili odgovor na ova pitanja, neophodno je prije svega, baciti svjetlo na definiciju i indikatore terorizma, a onda reverzibilnom metodom uporediti ove indikatore sa učenjem islama. Jer, korijen same riječi teror je u francuskome jeziku i proizvod je Francuske revolucije, odnosno strahovlade koja je njome nastala. Prema tome, s obzirom na to da je ova riječ nastala nakon islamskog učenja, potrebno je koristiti takav metod. Ovim metodom, naprimjer, analiziramo političku misao drevnih filozofa u svjetlu modernih intencija i pitanja. Naprimjer, da li je Platonova ili Hegelova politička misao bila totalitaristička ili ne?

Na osnovu toga, bez obzira što je pojam terorizam nastao u modernom dobu, nakon Francuske revolucije, ipak je moguće reverzibilnim metodom istražiti ovo pitanje (tj. odnos islama spram terorizma). Koristeći upravo ovakav pristup, Dejvid Rapupert u *Enciklopediji vlasti i politike* spominje Zealote (Jevreji koji su se protivili Bizantijskoj vlasti u Palestini); Fedajine Hasan Sabbaha i Tagoe kao terorističke skupine, dodajući da su ovim grupama bile svojstvene sve osobine terorizma, te da su bile čak i destruktivnije od današnjih terorista. Ovakav pristup nam pomaže da temeljno pitanje postavimo na ovaj način: Da li u islamu ima mjesta terorizmu? Ili, uopćenije, da li postoji ikakva veza između islama i terorizma? A nadalje se nameću konkretnija pitanja kao: Zašto se islam protivi terorizmu?..i sl.

Značenje riječi terorizam

Riječi teror u značenju strah i zastrašivanje i terorizam u značenju poredak straha - strahovlade, prvi put spominju se u Francuskoj da bi se opisala strahovlada koja je trajala u toj zemlji od

1789. do 1794. godine. Nakon toga, ovaj pojam ulazi u upotrebu i u drugim zemljama svijeta. U međunarodnom pravu ovaj pojam prvi put se spominje na Konferenciji o internacionalizaciji krivičnog prava održanoj 1930.godine u Briselu. Nakon toga, ovaj pojam udomaćuje se u svjetskoj pravnoj i političkoj literaturi, a na Zapadu je ova pojava tretirana na različite načine i motrena iz različitih uglova, što je rezultiralo njenim brojnim definicijama. Tako će jedan zapadni analitičar terorizam definirati kao "upotrebu sile nad slučajnim, civilnim ciljevima, s namjerom zastrašivanja i izazivanja općeg straha kod ljudi, a s ciljem ostvarenja nekih političkih ciljeva."¹³⁹ U drugoj definiciji kaže se: "Terorizam predstavlja prijetnju, nasilje i nasilna ponašanja ili borbu čiji ciljevi su u prvoj fazi izazivanje straha".¹⁴⁰ Jedan od analitičara će kazati kako se teroristom smatra osoba koja u cilju obznanjivanja svojih stavova koristi zastrašivanje masa.¹⁴¹ Organizacija ujedinjenih naroda svoja je nastojanja u vezi sa terorizmom zvanično otpočela 1972.godine, kada je Generalna skupština formirala poseban Komitet za pitanja terorizma. Ovaj komitet je tokom 1973., 1974. i 1979.godine razmatrao pitanje terorizma, definisanja terorizma, motiva njegovih počinitelja i definiranja ciljeva. Na koncu, 1979.godine Komitet je podnio izvještaj Generalnoj skupštini, koji nije sadržao nikakvu definiciju terorizma... Prije toga, Generalna skupština u svojoj Rezoluciji o agresiji iz 1974.godine uopće ne spominje terorizam, već samo u članu 3. iste navodi neke elemente državnog terorizma. I drugi specijalni komiteti OUN-a u više navrata osudili su terorističke aktivnosti, praveći u isto vrijeme razliku između terorizma i pojedinih aktivnosti na planu ostvarenja prava na samoodlučivanje o vlastitoj sudbini. Generalni sekretar OUN-a u svom izvještaju Generalnoj skupštini iz 1989.godine navodi nepostojanje konsenzusa zemalja članica o organiziranju međunarodne konferencije o terorizmu koja bi usvojila definiciju ove pojave. Generalna skupština u svojoj Rezoluciji iz 1984.godine naglašava neotuđivo pravo samoodlučivanja i nezavisnosti za sve narode koji su pod vlašću kolonijalističkih režima i drugih oblika okupacije i protektorata, ističući pri tom i pravo oslobodilačkih pokreta shodno Povelji UN-a. U ovoj Rezoluciji osuđuje se svaki oblik terorističkog djelovanja, ma ko bio njegov počinitelj i ma gdje se događalo, ističući da se radi o zločinima koji se ni čim ne mogu opravdati. Međutim, ova Rezolucija, spominjući neke oblike djelovanja koji su zabranjeni prema već postojećim konvencijama, nije predstavila nikakvu novu definiciju terorizma.

Islamske zemlje, također, nastojale su definirati terorizam. S tim u vezi citiramo tekst "Konvencije Organizacije islamske konferencije o terorizmu": Pod terorizmom podrazumijeva se svako nasilno ili prijeteće djelo koje, bez obzira na namjere i motive njegovih počinitelja, predstavlja zločinački plan pojedinca ili grupe, s ciljem izazivanja straha i prijetnje ljudima, nanošenja štete, dovođenje u opasnost ljudskih života, časti, slobode, sigurnosti i prava ili prijetnje nanošenjem štete okolišu, općim i privatnim dobrima i imovini, s namjerom zastrašivanja, osvajanja, dovođenja u opasnost nekih od nacionalnih resursa ili međunarodnih infrastruktura, ili prijetnja stabilnosti, teritorijalnom integritetu, političkom jedinstvu ili suverenitetu nezavisnih država."

Ova definicija potpunija je i obuhvatnija od ranijih, te pored općih načela uzima u obzir i

¹³⁹ Neke napomene o terorizmu, časopis Azad, 28.11.80., navodi Jona Aleksandera

¹⁴⁰ Isto, navodi Brajana Džemkinsa

¹⁴¹ Isto, navodi Vilijama Patrika

primjere i moderne pojave terorizma. Generalno, može se kazati kako još ne postoji jedinstveno poimanje terorizma, a rezlutat toga je i nemogućnost jedinstvenog definiranja ove pojave. Zato se generalna skupština UN-a, kao i njeni specijalni komiteti, nije zadovoljila samo osudom terorizma. U više navrata su u svojim rezolucijama istakli razliku između terorizma i ostvarivanja prava na odlučivanje o vlastitoj sudbini, te na temelju dokumenta Organizacije UN-a označili legalnom borbu onih naroda koji su zbog strane okupacije ili agresije spriječeni ostvariti ovo pravo, ali i pored toga, posljednjih godina intenzivirana su nastojanja ka brisanju linije koja razdvaja ovaj način borbe od terorizma.

Sve u svemu, uz dozu pojednostavljivanja, mogli bi se definirati sljedeći indikatori terorizma:

1. Nasilje – Teror je uvijek praćen nasiljem i upotrebom prijetnje, a ponekad nasilje poprima neuobičajene dimenzije. Međutim treba istaći kako se svako nasilje ne može smatrati terorom. "U osnovi, nasilno djelovanje pripadnika oružanih snaga u ratu (jedne vojske protiv druge), upotreba vatrenog oružja prilikom pljačke, nasilje u uličnim borbama, te otmica sa ličnim motivima, ne smatraju se terorističkim aktima."

2. Političke namjere i ciljevi – Nakon prethodnog paragrafa, prirodno je da nam se nametne pitanje: Koje to akte nasilja možemo smatrati terorističkim? "Djela poput otmice aviona, sabotaze, ubojstva, otmice i držanja talaca, prijetnje, postavljanja bombe ili upotreba strjeljačkog oružja, sa političkim motivima, smatraju se terorističkim." Suština i svrha terorizma političkog je karaktera, te stoga nasilje koje nema politički cilj ne može se smatrati terorizmom.

3. Zastrašivanje, izazivanje stanja straha i napetosti – U drugim kriminogenim aktima i zločinima, osim terorizma, izazivanje straha i panike nije osnovni cilj, nego se javlja kao usputna, sekundarna pojava. Za teroristu, izazivanje straha kod izravnih žrtava terora ili drugih ljudi njegova je osnovna namjera.

4. Organiziranost- Terorizam se uvijek javlja kao organiziran zločin, što nije uvijek slučaj sa drugim oblicima nasilničkog i zločinačkog ponašanja.

5. Opće usmjerenje – U terorističkim aktima na udaru je širok krug ljudi, odnosno nastoji se izazvati reakcija širih razmjera, među svim pripadnicima jedne društvene grupe. Ustvari, same žrtve nisu pravi cilj teroriste, nego cijelo društvo.

6. Motiv utjecaja – Teror je motiviran pokušajem da se utječe na donošenje neke odluke ili strategije, ili motivira i natjera jedna ustanova ili vlada kako bi donijela odluku koja odgovara političkim ciljevima terorista.

7. Faktor iznenađenja (prepad) i tajno planiranje – Sva planiranja i pripreme terorističkog akta odvijaju se u strogoj tajnosti i nastoji se da on bude izveden brzo, efektno i iznenada.

Dakle, iz velikog broja različitih definicija terorizma može se izdvojiti ovih sedam činilaca ili karakteristika terorističkog akta. Ovaj rad svoj diskurs temelji upravo na ovim parametrima.

b. Islam i terorizam

Kao što smo kazali, riječ terorizam porodila je Francuska revolucija, odnosno strahovlada koja je nastala na njenim temeljima. Nakon Francuske revolucije ova je riječ polahko našla svoj put i do ostalih svjetskih jezika, pa i perzijskog i arapskog. Zahvaljujući tome, znanstvenici i autori ovog miljea također su nastojali definirati ovaj pojam i njegovo izvorište, naslanjajući se na njegov korijen u zapadnim jezicima. Odgovarajući pojam u arapskome jeziku može se tražiti u

riječima irhab, fitk, ghila i muhariba. U analizi islamskog stajališta po pitanju terorizma, treba obratiti pažnju na ove pojmove u islamskoj literaturi. Riječ irhab znači političko nasilje i ne nalazimo je u islamskoj kulturi, osim u nekoliko posljednjih decenija. U Časnome Kur'anu i Poslanikovoj praksi (sunnetu) nalazimo pojam tarhib koji označava izazivanje straha i ima karakter prevencije. Naprimjer, u jednom kur'anskom ajetu kaže se: "I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili svoje i Allahove neprijatelje..." Dakle, zaplašite neprijatelje svojom odbrambenom moći kako se ne bi usudili napasti vas. Na osnovu citiranog ajeta, ovaj pojam (tarhib) ne može se poistovjetiti sa terorizmom, jer ovdje je kur'anski tekst potpuno jasan. Ostali pojmovi kojima se kod nekih autora prevodi pojam terorizam (fitk, ghila i muhariba) označavaju pojave koje islam u potpunosti odbacuje.

Fitk u arapskome jeziku označava ubojstvo iz zasjede, a to je djelo sa islamskog stajališta neprihvatljivo. U samom Kur'anu ne nalazimo njegovu izričitu zabranu, ali u sunnetu Božijeg Poslanika navode se neke predaje koje tretiraju ovu pojavu. S tim u vezi od Poslanika se prenosi da je rekao: "Vjera ne dozvoljava teror, vjernik nikad ne ubija iz zasjede". U drugoj predaji od Božijeg Poslanika umnožavanje fitka navodi se kao jedan od znakova Kraja vremena (ahiri zeman). On kaže: "Kada sam bio na Miradžu, vidio sam nešto pa sam upitao Šta je ovo? Bi mi rečeno: "To su znakovi kraja vremena." Pitao sam kad će se to desiti, pa mi bi odgovoreno: "Kraj vremena bit će onda kada znanje i znanost ne budu vladali društvom... i kada nezalicama bude stvorena mogućnost djelovanja i kada se poveća broj ubistava iz zasjede." Dakle, umnožavanje fitka i terora jedan je od znakova Kraja vremena, koji se u islamskim predajama spominje uz druga omražena djela.

Općenito, može se ustvrditi kako, na temelju prakse Božijeg Poslanika, Imama i Poslanikovih ashaba, fitk, teror, odnosno ubojstvo iz zasjede, islam nikako ne prihvata, te javno obznanjivanje smrtno presude jedan je od nedvojbenih propisa islamskoga prava.

Riječ ghila može se donekle smatrati sinonimom za riječ fitk. U rječniku arapskog jezika Al-Mundžid, kao značenje riječi ghila navodi se: "varka, prevara, lukavština, iznenadno ubojstvo, prepad, teror, teroriziranje." U rječniku Larus, također, navodi se: "prevara ili lukavština i iznenadno ubojstvo." Dakle, može se reći da ova riječ donekle odgovara značenju riječi teror, a islam odbacuje ovakvo djelo. U dovi kćerke Božijeg Poslanika hazreti Fatime, nalazimo ove riječi: "Bože, utječem Ti se od prevare i ubojstva iz zasjede." Iz ovog vidimo da sa islamskog stajališta i ovo spada u nečasna i neljudska djela od kojih treba utočište kod Boga tražiti.

Rekli smo da se kao sinonim za teror i terorizam u arapskome jeziku koristi i riječ muhariba, koja označava otvoreno zastrašivanje ljudi oružjem u namjeri izazivanja nereda. U definiciji ovog pojma koristi se riječ nas, tj. ljudi u najširem smislu, bilo muslimani ili nemuslimani, te ako neko posegne za takvom vrstom zastrašivanja muslimana ili nemuslimana, smatra se muharibom, mada neki fakihi smatraju da se ovaj propis odnosi samo na Dar-al-islam. Definicija pojma muharib, što je sinonim za al-mufsid fi al-ard (onaj koji na Zemlji nered čini), imajući u vidu uvjete ovog čina rasvjetljuje nam njegovu podudarnost sa pojmom teror. Na osnovu ovoga, terorist je muharib i onaj koji na Zemlji nered čini, a s obzirom na značaj sigurnosti i mira u društvu sa islamskog stajališta, sam Kur'an izričito definira kaznu koja slijedi za ovo djelo. U petoj kur'anskoj suri *al-Ma'ida*, 33. ajet, stoji: "Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom

svijetu čeka ih patnja velika." Ovdje su, dakle, nedvosmisleno navedene moguće kazne, a na šerijatskom sucu je da odluči koju će od njih primijeniti. I u 217. ajetu sure *Bekare*, gdje se fitna spominje kao djelo teže od ubojstva, misli se vjerovatno na ovaj čin, jer može se staviti znak jednakosti između pojmova fitna i muhariba.

Dakle, arapske riječi fitk, ghila i muhariba, imajući u vidu sedam naprijed navedenih parametara koje smo crpili iz same definicije terorizma, mogu se smatrati sinonimima pojma teror. Sankcije i kazne za ovo djelo, koje znači izazivanje straha i narušavanje sigurnosti društva, vrlo su stroge i oko toga postoji saglasnost (idžma) islamskih fakiha. Na osnovu toga, može se kazati kako djela koja u arapskome pojmovlju odgovaraju pojmu terorizam, nisu svojstvena islamu i on ih strogo sankcioniše. Pored toga, u vrelima islamskog nauka ne nalazimo podatak koji ukazuje na povezanost sa elementima terorizma, odnosno onih sedam parametara koje smo spomenuli. Duh islama oštro se protivi političkom nasilju, izazivanju straha među ljudima. U vezi s ovim možemo se osvrnuti na sljedeće izvore:

Islam je vjera mira i sigurnosti, ne nasilja i grubosti

Islam znači mir, sigurnost i uspostavu mira, sigurnosti i bliskosti među ljudima. U Časnome Kur'anu u više od stotinu ajeta spominje se mir (selm, sulh), a rat se spominje tek u šest ajeta. Može se, dakle, ustvrditi kako se ajeti o miru javljaju po pravilu, a ajeti o ratu kao izuzeci, u smislu da je islamsko stajalište u ovom kontekstu u osnovi miroljubivo, jer, uopće, ljudi su po svojoj prirodi, ako izuzmemo unutarnje i vanjske utjecaje, skloni miru, suradnji i miroljubivom suživotu, a pošto se i islam kao religija u svojoj osnovi podudara sa primordijalnom ljudskom prirodom, onda i nije moguće da zastupa drugačiji stav.

S druge strane, misija vjerovjesnika, poslanika Božijih, ogleda se u donošenju Poruke Božije ljudima, te oni nastoje u izvršenju svoje misije koristiti metode koje su sukladne ljudskoj prirodi. (Na putu Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj). Uzvišeni Bog čak i u slučaju velikih silnika i nevjernika tlačitelja poput Faraona i Nemruda, jezikom Musaa i Ibrahima, a.s., aktuelizira ovakav pristup. Prema tome, prvi princip i temelj islama zasnovan ja na miru, te se na temelju toga islam u svojoj misiji koristi različitim metodama, a ne odmah džihadom. On je posljednji metod za kojim islam poseže na putu provođenja strategije upućivanja ljudi. Uz to, džihad se po svojoj biti temeljno razlikuje od terora, odnosno terorizma. Ovdje treba kazati da islamski fakihi prave generalnu podjelu džihada na dvije kategorije, i oko toga su saglasni svi fakihi, kako šiijski tako i sunijski. Te dvije kategorije su: "primarni ili ofanzivni džihad" i "defanzivni/odbrambeni džihad". Ovakvu podjelu ističe i imam Homeini u svom djelu iz islamskog prava "Tahrir al vasila". I ovdje islam ističe niz uvjeta koji moraju biti ispoštovani da bi se džihad otpočeo. U svakom slučaju, može se reći kako je islam religija koja počiva na temeljima mira i za taj princip se zalaže, a nasilje i teror njemu su strane kategorije.

Islam je religija sigurnosti

Sa stajališta islama, sigurnost je jedno od temeljnih načela ljudskoga življenja i neophodan činilac čovjekovog okorištenja svim blagodatima života, kao i preduvjet njegovog napretka i

usavršavanja. Kur'an najsvetije mjesto islamske tradicije naziva Sigurnim hramom (I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima), pružajući utočište i sigurnost kao uzvišeni ideal Božiji svima onima koji u njemu utočište potraže. U Kur'anu se kao uzoran, primjeren i idealan spominje onaj grad kojim vlada sigurnost (Allah navodi kao primjer grad, siguran i spokojan...). Sigurnost se spominje kao najveća nagrada koja će biti data onima koji su na putu Istine i koja će ih razdvajati od onih koji su u neistini (i znate li vi ko će biti siguran). Sigurnost je najveća radosna vijest koja očekuje 'Društvo dobro' na putu vjerovanja i dobrih djela, kao i najveći stupanj ljudskoga razvoja i usavršavanja koji jamči njegovu sreću u dobru i vrlini. Islam po svojoj biti i prirodi daje sigurnost i, uopće, cilj uspostave političkog sistema na temelju propisa Objave upravo je uspostavljanje opće sigurnosti. Sve ovo govori o značaju i istaknutom mjestu sigurnosti u vrijednosnom sustavu islama. Zato islam strogo postupaju prema onima koji narušavaju sigurnost, čine nasilje i izazivaju nemire u društvu, ne dozvoljavajući nikome da ugrozi sigurnost svih ljudi. Stoga u vjeri koja se ovoliko zalaže za sigurnost zacijelo nema mjesta terorizmu i teroristima.

Islam je vjera ljudske časti i plemenitosti, vjera vrednota ljudskoga duha

U jeziku islamske jurisprudencije krv se naziva "dušom poštovanom", a time se hoće ukazati na uzvišeni položaj i vanredni značaj ljudskoga života. Bog Uzvišeni je podario čovjeku plemenitost, čast i dostojanstvo, uzdigavši ga nad svim ostalim bićima i postavljajući ga za Svog namjesnika na Zemlji. Iz ajeta Časnog Kur'ana koji govore na ovu temu da se zaključiti kako sa islamskog stajališta čovjek posjeduje posebnu čast i odlike koje ga uzdižu u odnosu na ostala stvorenja, te je islam, ustvari, religija humanizma u pravom smislu te riječi. U islamu je čovjek u središtu pažnje i nijedno drugo učenje ili škola mišljenja ne diže toliko čovjeka na pijedestal vrijednosti, dajući mu uzvišeni položaj. Zato u islamu se nikome ne dozvoljava da oskrnavi svetost ljudske krvi i ljudskoga života. Islam oštro kritikuje i zabranjuje ubojstvo i uzimanje ljudskog života. U 27. i 28. ajetu sure *Enfal* kaže se kako je Kabil zaprijetio Habilu smrću, nakon što njegovu žrtvu Uzvišeni Bog nije primio, na što mu je Habil odgovorio: "Ako ispružiš ruku svoju prema meni da bi me ubio, ja neću ispružiti ruku svoju prema tebi kako bih te ubio, jer ja se bojim Gospodara svjetova." Islam sprječava ljude da posežu za međusobnim ubijanjem, osim u iznimnim slučajevima kada to islam dozvoljava. U suri *al-Ma'ida* stoji: "Ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao." Na temelju ovoga zaključujemo kako u vjeri i učenju koje toliko cijeni i poštuje ljudsku krv, odnosno život i ubijanje jednog čovjeka izjednačava sa ubijanjem cijelog čovječanstva, nema mjesta za teror i terorizam.

Islam je religija pravde

Pravda je također jedno od temeljnih ljudski i načela islama. Kur'an Časni na mnogo mjesta poziva vjernike pravdi, upozoravajući ih na opasnost koju donosi udaljavanje od puta Istine. "O vjernici, budite pravedni." ili "O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što

činite." Mnogo je kur'anskih kao i predaja u islamskoj tradiciji koji govore o pravdi kao bitnom islamskom načelu. Usredsrijeđenost islamskog nauka na ovo načelo nikako nije pogodno tlo za razvoj terorizma u okvirima islama, jer u takvome djelovanju zasigurno je moguće da stradaju potpuno nevini ljudi. Uopće, neizbježno je da se u obimnom terorističkom aktu na udaru nađu nevini ljudi, civili i djeca. Zato Kur'an uporno naglašava pravdu i upozorava nas da nipošto ne prelazimo granicu pravednosti. S druge strane, islam naglašava i neprihvatanje nepravde i tlačenja i skoro jedna desetina kur'anskih ajeta posvećena je, izravno ili posredno, pitanju nepravde i tlačenja. Navest ćemo samo tri primjera: "ne činite nepravdu i ne činite nepravdu.", "Neće odgovarati onaj koji istom mjerom uzvratiti za pretrpljenu nepravdu", "i nema neprijateljstva osim prema nasilnicima/nepravednicima".

Zaključak

U ovom radu kazali smo kako temeljna vrela islamskoga nauka, Kur'an i sunnet, odbacuju i kritikuju terorizam, te kako se islam temelji na načelima mira, sigurnosti, pravde i ljudskih vrednota, te kako su pojmovi poput terorizma, nasilja i sl. strani duhu islamske vjere. Međutim, i pored toga, u islamskim društvima i političkoj historiji islama, kao i u historijama drugih naroda, spominju se primjeri terorističkog djelovanja, kao što je ubojstvo drugog i četvrtog halife, atentati koje su počinili pripadnici ismailijske sekte. Kao pojašnjenje razloga ovih pojava treba kazati sljedeće: Prije svega, ova djela počinjena su uglavnom pod pritiskom vanjskih činilaca, kao što su lični razlozi i interesi, interesi pojedinih skupina, kao i razlozi sociološke prirode (nepravda, diskriminacija). Drugo, neka od ovih djela počinjena su kao posljedica neispravnog čitanja i interpretacije islama. Naime, neki pojedinac ili skupina, na temelju tog neispravnog shvatanja vjere, zaključili su da u islamskom zakonodavstvu (šeri'atu) postoje opravdanja za takvo djelovanje. Kod nekih su razlozi i jedne i druge prirode. Zato, za pravilno razumijevanje i analizu ovih postupaka treba imati u vidu sve socio-psihološke činioce, okruženje, unutarnju strukturu pojedinih organizacija, raspored moći u određenom historijskom momentu te i epistemološke osnove i specifične interpretacije religije.

Ipak, mnogi autori govoreći o terorizmu prave potpunu zamjenu teza i, umjesto da se bave uzrocima i osnovnim činiocima ove pojave, uvjetima sredine, sociološkim i političkim činiocima, pritiscima koji su izazvani kolonijalizmom i eksploatacijom, oni islam nazivaju kolijevkom terorizma i nastoje islamsko učenje predstaviti stalnim izvorom terorizma. A "vjera humanosti" ne može istovremeno biti i "antiljudska". Islam je uistinu religija života i ne poseže za parolom smrti. Uzrok razvoja i širenja terorizma u svijetu treba tražiti u socijalnim problemima, ekonomskoj diskriminaciji, pritisku svjetskih sila i neujednačenim odnosima na međunarodnoj razini, a svi ovi činioci mogu reproducirati radikalne i nasilničke interpretacije religije.

S perzijskog preveo: Nermin Hodžić

Bilješke:

1. Hasan Bashir, *Terrorism and Solutions*, Faslnameh Aftab, No. 13, February 2002, p. 80.
2. David, C., Rapoport, *Terrorism: Encyclopedia of Government and Politics*, Volume 2, London, Rutledge, 1992, p. 1063.
- [3] Tayib, Alireza, "Terrorism in the Ups and Downs of History," *Rahbord* (Quarterly of the Center for Strategic Studies, Tehran), No. 21, 2001; Opt. Cit., p. 55.
- [4] See, *Internationalization of Penal Code*, Brussels 1930.
- [5] *Some Considerations About Terrorism*, Nashrieh Azad, 2001.
- [6] *Ibid.*
- [7] *Ibid.*
- [8] *Op. Cit.*, Rapoport, p. 1062.
- [9] Aminzadeh, Elham, "Differences Between Terrorism and Attempts to Right to Self-Determination," *Rahbord*, No. 21, 2001, pp. 86-95.
- [10] Hashemi, Kamran, *Islamic International Law for Combating Terrorism*, *Rahbord*, *Op. Cit.*, p. 148.
- [11] *Ibid.*, p. 148.
- [12] Aminzadeh, *Op. Cit.*, pp. 84-85.
- [13] *Ibid.* p. 85.
- [14] Nashrieh Azad, *Op. Cit.*
- [15] Rapoport, *Op. Cit.*, p. 1062.
- [16] *The Quran*, 8: 60.
- [17] Al-Tabari, Mohammad Jarir, *Tarikh Tabari*, (Beirut: Mo'asisat ul Ilmi), p. 271.
- [18] Majlisi, Allamah, *Bahar al Anwar*, vol. 51, p. 70.
- [19] *Al-Monjad*.
- [20] Zain ud Din ibn Ali Shahid Thani, *Sharh Lom'a*, (Tehran: Farhang Emruz, 1998), Vol. 2, p. 361.
- [21] Zanjani, Abbasali, *Political Jurisprudence* (Tehran: Ambir Kabir, 1994), p. 375.
- [22] Chapter Saba: 28.
- [23] Chapter Ghashiya: 12.
- [24] Chapter Nahl: 125.
- [25] Shakuri, Abulfazl, *Islam's Political Jurisprudence* (Tehran: 1982), p. 436.
- [26] Khomeini, Ruhollah al-Mosawi, *Tahrir al Wasila* (Beirut: Dar ul Mantiq, 1983), Vol. 2, p. 492.
- [27] Chapter Baqara: 125.
- [28] Chapter Ali-Imran: 97.
- [29] Chapter Nahl: 112.
- [30] Chapter An'am: 81.
- [31] Chapter Nur: 55.
- [32] *Nahj ul Balagha*, Sermon 106.
- [33] *Ibid.*
- [34] Chapter Anfal: 27-28.
- [35] Chapter Ma'ida: 32.

[36] Chapter Nisa: 135; Chapter Ma'ida: 8.

[37] Zanjani, Op. Cit., p. 411.

[38] Chapter Kahf: 59; Shura: 41; Baqara: 193.